

Architect zet oud industrieel pand weer op de kaart

Het Kraanspoor: stoer hergebruikt erfgoed

OTH, Ontwerpgroep Trude Hooykaas ziet het als haar plicht voor een bestaand gebied een nieuwe stedenbouwkundige visie te ontwikkelen die trouw blijft aan het oorspronkelijke karakter. Het Kraanspoor – nog steeds het paradepaardje van OTH – op de voormalige NDSM-werf aan het Amsterdamse IJ is een treffend voorbeeld van deze zienswijze. Een terugblik op een geslaagd project.

Door Désirée Crommelin

Het terrein waar ooit de Nederlandse Droog en Scheepswerf Maatschappij haar glorie-tijd beleefde, is anno 2009 het kloppend hart van de nieuwe creatieve industrie in de hoofdstad. Stralend middelpunt en inspiratiebron is het Kraanspoor: een gebouw van 270 meter lang en 13,8 meter breed, dat met zijn drie etages lijkt te zweven op het oude kraanspoor van de werf. Waar vroeger zeeschepen werden geassembleerd houden nu onder andere IDTV en Discovery Networks Benelux kantoor. Sinds Trude Hooykaas dit kraanspoor in ruste op een zondagse fietstocht ontdekte, wilde ze dit industrieel erfgoed hergebruiken in deze tijd. Ze heeft tien jaar met haar ontwerpgroep er alles aan gedaan om die droom te verwezenlijken. Het leek vechten tegen de bierkaai. De gevestigde orde - het stadsdeel Amsterdam Noord noch geldschietters – zagen er niets in. Dus nam OTH de eerste drie jaar zelf de rol van projectontwikkelaar op zich, totdat ING Real Estate er geld in zag en het risico aandurfde. "Een droom verwezenlijken kan dus nog steeds", klinkt het trotse antwoord van Julian Wolse, sinds de overdracht van

OTH door Trude Hooykaas, samen met Ferdinand van Dam partner van OTH. "Zeker nu je ziet dat dit soort hergebruik van oud industrieel erfgoed maatschappelijk beter scoort dan die spiksplinternieuwe gebouwen. Duurzaamheid is in."

Hergebruik

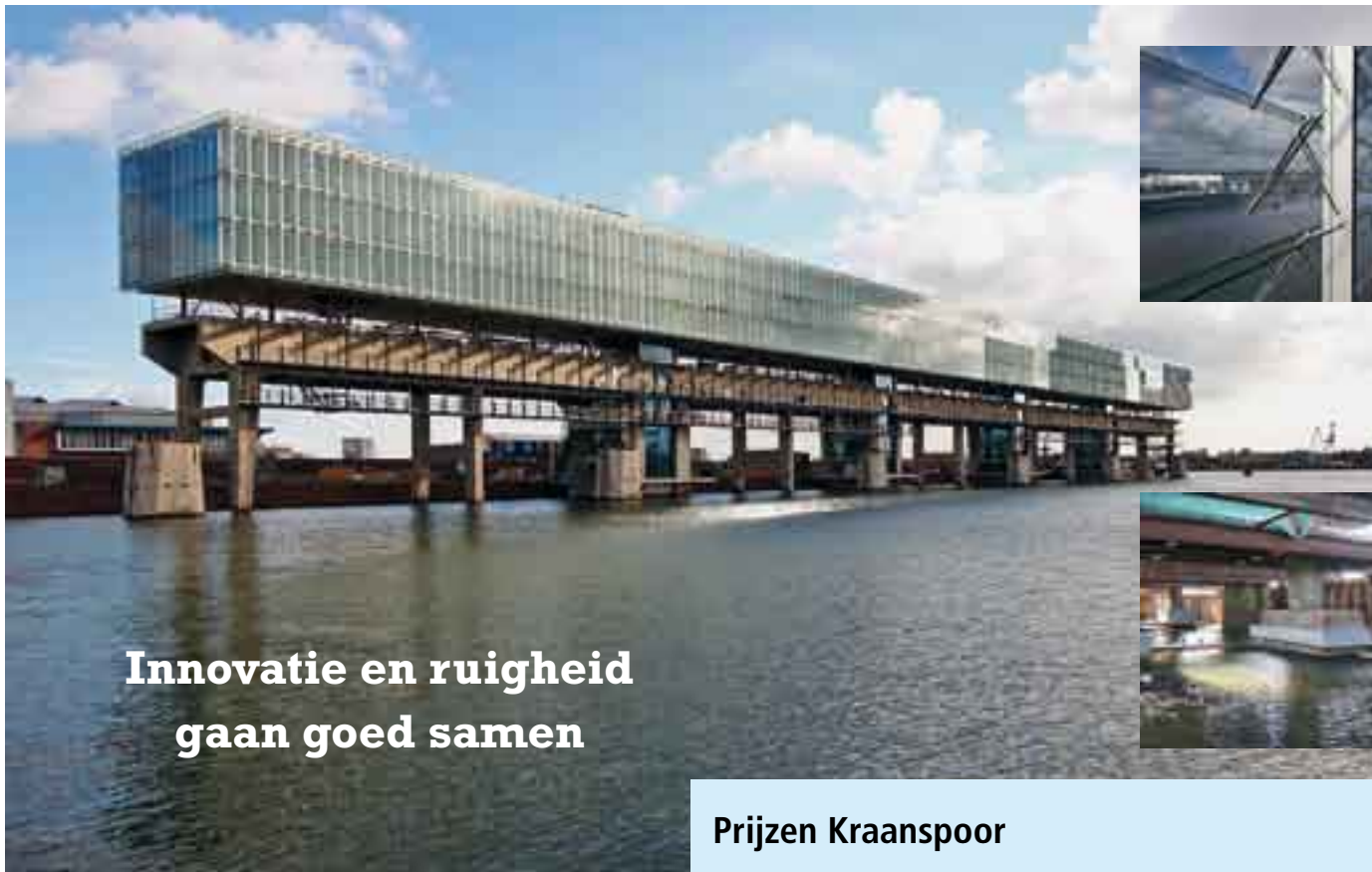
Wolse's definitie van duurzaamheid is drieledig: "Hoe hergebruik ik wat waarvoor? Hoe bouw ik snel zonder materiaalverspilling? En hoe bouw ik duurzaam in gebruik? Er wordt te veel kwaliteit in onroerend goed onnodig gesloopt en daarmee het karakteristieke van een plek zoals deze werf. Ik hoop dat het ruige van die vroegere NDSM-werf op dit nieuwe industriegebied gehandhaafd wordt. Aan de traditionele stadskant van het IJ is alles al zo braaf aangeharkt." Innovatie en ruigheid gaan goed samen: Het Kraanspoor heeft die speciale aantrekkingskracht. Zo zit het trendy grand café de IJ-kantine met het reclamebureau Lemz en Heren5 Architecten in een vroegere montagehal en kantine van de NDSM-werf. De voormalige NDSM-timmerwerkplaats is nu in gebruik als hoofdkantoor van MTV Benelux. "Hergebruik van industrieel erfgoed", zo benadrukt Wolse, "heeft niets met historiserend bouwen of nostalgie te maken. Ik heb zelf moeite met dat soort 'Efteling'."

Korset

Het nieuwe Kraanspoor dat OTH voor ogen had moest rank, licht in gewicht en industrieel in aanblik zijn. Na het opblazen van de kranen en de sloop van het interieur van de peilers zochten de architecten de grenzen op: met hoeveel vierkante meter kan het betonnen spoor belast worden? Het werd uiteindelijk 12.500 vierkante meter, oftewel drie verdiepingen, inclusief ruimten in het betonnen fundament. "Vanwege de windbelasting, die het oorspronkelijke betonnen spoor met een opbouw van drie

Foto: Fotostudio FdW - Fedde de Weert

Innovatie en ruigheid gaan goed samen

Foto: Rob Hoekstra

verdiepingen niet zou kunnen opvangen, brachten we extra voorzieningen aan. We hebben een extra stalen constructie in zijn geheel door het dak van elk van de vier peilers laten zaken. Daar bevinden zich nu de trappen, liften en kleine vergaderruimten. Om de betonnen peilers in het water is een stalen korset getrokken om zo alle krachten binnen de perken te houden. Tot slot is het beton schoongemaakt en volledig gerepareerd.”

De betonconstructie uit 1952 is aan de waterzijde sterker dan aan de landzijde ondanks het symmetrische uiterlijk. Dit verschil is te verklaren uit het oorspronkelijke gebruik en is terug te vinden in het ontwerp van de nieuwbouw: het overstek en daarmee de kolomreacties aan de waterzijde is groter (3,25 meter) dan aan de landzijde (1,35 meter).

Windbuffer

Boven het nu versterkte betonnen fundament werden staal, glas en dun beton de lichtgewicht bouwstenen voor het 'zwevende' Kraanspoor. Om gewicht te reduceren koos OTH voor een Slimline vloer, een staalconstructie in combinatie met een infraplusvloer. Op deze infraplusvloer is een houten loopvloer aangebracht. In de holle ruimte boven de betonschil en onder de topvloer zijn de electra en ICT installaties ingepast. In de betonschil zelf liggen leidingen voor koeling en verwarming, een soort betonkernactivering. In de klimaatgevel van het Kraanspoor zit tussen de binnengevel van dubbel glas en de buitengevel van enkel glas, een ruimte van zestig centimeter.

Prijzen Kraanspoor

OTH heeft met Kraanspoor diverse prijzen de wacht geslept: MIPIM Green Building Award + Special Jury Award 2008; ULI Global Award of Excellence 2008; Nationale Staalprijs 2008 / Glas Award 2008. In 2009 werd OTH genomineerd voor de DETAIL Award 2009; de Nederlandse Bouwprijs 2009 en Mies van der Rohe Award 2009.

Deze isolerende ruimte die van boven dicht en van onderen open is, fungeert als windbuffer en biedt ruimte voor de glazenwasser. In de buitengevel bevindt zich het mechanisme om de ramen op diverse manier te draaien. Dat geeft een markant lijnenspel in de gevel, waar de Hollandse luchten in weerspiegelen. In de binnengevel die door de aannemer zelf is gebouwd is zijn de kozijnen aan de binnenkant van hout, de buitengevel is van aluminium.

Kenniscentrum

Materiaalkeuze komt voort uit het ontwerp, luidt het devies van OTH. “Het Kraanspoor is gebouwd door een goed bouwteam, bestaande uit de opdrachtgever, OTH, constructie- en installatieadviseurs. Pas in het gunningtraject zaten we met leveranciers aan tafel.” Wolse beseft dat veel bestaande kennis voor hem als architect niet zichtbaar is. Wil de bouwsector innoveren dan is een kenniscentrum waar de verschillende disciplines hun kennis onderbrengen om te delen, onontbeerlijk, zo luidt de provocerende stelling van Wolse. “Ik weet dat iedereen in de bouw op zijn eigen eilandje zit, maar willen we overleven dan is het delen van kennis van levensbelang. Dat betekent dat ook de overheid met vereenvoudigde regelgeving moet anticiperen op dit intergraal bouwen. Want eerlijke concurrentie moet blijven bestaan!”

Rob Hoekstra

Fotostudio FdW
- Fedde de Weert